

СВІТОВЕ ГОСПОДАРСТВО І МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ

УДК 339.9

DOI: <https://doi.org/10.32782/2415-3583/25.1>**Герасимова Я.О.**аспірант кафедри міжнародного обліку та аудиту
ДВНЗ «Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана»

ДИНАМІКА РОЗВИТКУ ГЛОБАЛЬНОГО ТІНЬОВОГО БАНКІНГУ: МАСШТАБИ Й ІНСТИТУЦІЙНІ ФОРМАТИ

Фінансовий глобалізм, що ґрунтується на системних і всеохоплюючих процесах лібералізації транскордонного руху капітальних активів. Оператори тіньової банківської індустрії, володіючи більшими конкурентними перевагами порівняно з комерційними банками з причин набагато нижчих трансакційних витрат економічної діяльності та відсутності пруденційного регулювання з боку держави. З метою недопущення системних фінансових криз, нівелювання проциклічності функціонування тіньового банківського сектору та попередження фінансових «заражень» каналами транскордонних фінансових операцій світова спільнота має вжити рішучих заходів у царині регулювання діяльності тіньових банків. Вони мають бути спрямовані на посилення регулювання чинних процедур сек'юритизації тіньових банків, діяльності пенсійних фондів та функціонування національних грошових ринків; забезпечення координації і синхронізації регламентації, розбудови транспарентної системи страхування операцій та ін.

Ключові слова: тіньовий банкінг, тіньова економіка, глобалізм, банки, транскордонні фінансові операції.

Постановка проблеми. Фінансовий глобалізм, що ґрунтується на системних і всеохоплюючих процесах лібералізації транскордонного руху капітальних активів, в останні десятиліття набув прискореної динаміки розвитку та концентровано втілюється у низці тенденцій. Це, зокрема, стрімке наростання інтернаціоналізаційних тенденцій у функціонуванні національних фінансових ринків, зростання рівнів їх глибини, гіперфінансіалізація усіх сфер суспільного відтворення, небачене розширення і диверсифікація інвестиційно-кредитних операцій багатонаціональних підприємств і транснаціональних банків, надспоживання фінансового капіталу в якості віртуального невиробленого продукту, а також стрімка розбудова загальнопланетарного фінансово-мережевого простору, здатного інтегрувати у своє «полотно» усі без виключення держави і регіони світу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вагомий внесок у дослідження даної проблематики внесли багато зарубіжних та вітчизняних вчених, як то Бородюк В., Турчинов А., Приходько Т., Пияк Е., Лібман А., Мизес Л. Фон., Шнайдер Ф. Але поза їхньою увагою залишаються питання системи факторів тінізації діяльності банків.

Мета статті полягає в аналізі масштабів та розвитку інституційного формату глобального тіньового банкіngu.

Виклад основного матеріалу. З огляду на те, що міжнародна фінансова система опосередковує, як ми знаємо, процеси нагромадження і транскордонного руху капітальних активів, їх міжтериторіального і міжсекторального перерозподілу між ринковими суб'єктами у цілях найбільш прибуткового вкладення,

то вона доволі часто виявляється глибоко втягнутою у глобальні процеси тінізації економічної діяльності та легалізації доходів, отриманих злочинним шляхом.

Подібний методологічний засновок актуалізує питання щодо залучення банківського сектору у фінансове обслуговування і забезпечення життєздатності нелегального сектору глобальної економіки, з точки зору виконання ним надважливої інтермедіаційної функції акумулювання і перерозподілу тимчасово вільних приватних заощаджень з подальшим їх «запуском» у світовий фінансовий обіг. Це є головною рушійною силою трансформації сукупних заощаджень в інвестиційний капітал, що є матеріальною основою кредитування економік різних країн, фінансування зовнішньоторговельної діяльності та забезпечення ліквідності їх суб'єктів господарювання, а також структурної оптимізації територіального і секторального нагромадження глобального фінансового капіталу у різних точках світового господарства.

Оперуючи великомасштабним за вартістю і диверсифікованим за структурою грошовим капіталом, як втіленням суспільних економічних відносин, та опосередковуючи фундаментальні процеси його міжтериторіального і міжсекторального перерозподілу, банківські установи підпадають під пруденційне регулювання з боку державних контролюючих органів та змушені відповідати системі обов'язкових нормативів щодо достатності капіталу, ліквідності, використання власного капіталу для купівлі акцій інших юридичних осіб, максимального розміру кредитних ризиків, банківських гарантій і поруки тощо. Однак, у глобальній банківській системі є специфічний сегмент, котрий

випадає з даного моніторингового процесу та функціонує на засадах повної невідконтрольності системи державного регулювання. Даний сегмент світової банківської системи, що отримав у західній науковій літературі дуже влучну назву – «тіньовий банкінг» – вже з першої половини 1990-х років став невід’ємним структурним компонентом глобальної тіньової економіки, відбиваючи об’єктивний характер динамічного розвитку системи структурованих фінансів, котрі власне й сформували механізм його функціонування.

Зауважимо, що у різних країнах світу тіньова банківська індустрія охоплює доволі широкий перелік інституцій та видів їх діяльності, об’єднаних однією спільною рисою, а саме: здійсненням діяльності без прямого контролю з боку державних регуляторних органів та без дотримання при цьому чинних нормативних вимог щодо параметрів функціональної діяльності. Її репрезентує сектор небанківських фінансових посередників (інакше кажучи, так звана парабанківська система чи система фінансування за допомогою ринкових інструментів [1], котрі, надаючи економічним суб’єктам кредитні ресурси та гарантуючи їм належний рівень ліквідності, функціонують паралельно традиційній банківській системі, позбавлені цілої низки притаманних останній стабілізуючих чинників та характеризуються такими узагальнюючими рисами. По-перше, це відсутність доступу до джерел ліквідного капіталу центральних банків країн за умов виникнення проблем з ліквідністю; по-друге, брак державних гарантій відносно збереження заощаджень і капіталу на випадок настання кризових явищ; по-третє, відсутність гарантійних внесків, наданих державою приватним особам. Зазначені особливості власне й детермінують надзвичайну «крихкість» тіньової банківської системи та її вразливість до турбулентного впливу зовнішніх фінансових шоків і дисбалансів. Це нерідко робить її «заручником» ринкової стихії з усіма притаманними останній рисами: різкими коливаннями цінової кон’юнктури, загрозами обвального виведення вкладів клієнтів та навмисним маніпулюванням вартістю фінансових активів.

Переконані, що становлення і динамічний розвиток в останні десятиліття тіньового сегменту глобального банкіngu за своєю економічною природою і мотиваційними установками є красномовним відображенням змістовної сутності власне підприємницької діяльності. Остання, як відомо, за будь-яких соціально-економічних формацій завжди орієнтується на ті види і форми економічної діяльності, котрі здатні генерувати економічним суб’єктам максимальні доходи за мінімального розміру понесених ними трансакційних витрат. Тож за наявності широких можливостей недотримання встановлених для традиційних банківських установ регуляторних правил та умов діяльності у світовій економіці в останнє десятиліття остаточно оформився сегмент тіньового банкіngu.

Важливо зазначити, що сутнісний зміст тіньового банкіngu у його загально визнаній й усталеній на сьогодні кваліфікації безпосередньо не передбачає порушення фінансовими посередниками міжнародних стандартів протидії відмиванню «брудних» грошей, фінансування тероризму, поширення зброї масового ураження, а також неофіційного чи незаконного ста-

туса операцій, здійснюваних ними. У трактуванні сутності тіньового банкіngu основна увага концентрується на питанні щодо відсутності сфер прямого контролю і нагляду за його функціонуванням з боку державних банківських регуляторів, а отже – браку жорстких регуляторних вимог, що висуваються перед традиційними банківськими установами.

Наша дослідницька увага до тіньового сегменту глобальної банківської індустрії продиктована тим, що саме клієнти тіньового банкіngu, як свідчить світовий досвід, доволі часто є учасниками тіньових операцій. Отримання ними доходів здійснюється на основі безпосередньої чи опосередкованої реалізації нелегальних економічних трансакцій, у тому числі пов’язаних з відмиванням «брудних» грошей. Так, до клієнтів глобальної тіньової індустрії належать, зокрема:

- тіньові продуценти товарів і послуг, постачальники і продавці тіньових продуктів;
- тіньові кредитори і лихварі;
- наймані працівники тіньових бізнес-структур; тіньові споживачі та інші фізичні особи.

Їх масштабна і диверсифікована діяльність нерідко пов’язана із залученням у сферу легального грошового обігу придбаних злочинним шляхом грошових коштів і майна. А оскільки зазначені активи активно інтегруються сьогодні у глобальну фінансову систему, то цілком природно, що вони несуть величезну загрозу економікам держав і цілих регіонів, національним валютам та системам національної і регіональної економічної безпеки.

В аналізі взаємозв’язку між тіньовим банкіngом і тіньовим сектором глобальної економіки не можемо не відзначити ще одного важливого його каналу, а саме: відсутність пруденційних нормативів фінансової діяльності тіньових банківських установ та системи пруденційного нагляду за їх функціонуванням. Як вагоми чинник безконтрольного підвищення ризиковості інвестиційно-кредитної діяльності тіньових банків це спричиняє цілу низку процесів і явищ, притаманних виключно тіньовій економіці: відтік капіталу за кордон, хабарі і відкати чиновникам і державним службовцям, фінансування торговельних операцій сірого імпорту, ухилення від сплати податків, фінансування тероризму, легалізація доходів, отриманих злочинним шляхом тощо. Достатньо сказати, що з початку 2000-х років у багатьох країнах світу відтік капіталу за кордон обслуговується переважно небанківськими інститутами. Тож на рівні окремих держав стрімке зростання фінансових порушень та залучення тіньового банківського сектору у зазначені сумнівні операції справляє украй негативний вплив на їх інвестиційну привабливість, суттєво знижуючи рівень фінансової конкурентоспроможності країн та обмежуючи джерела надходжень капітальних активів в їх економіки з глобального фінансового ринку. Дане явище набуло особливо гіпертрофованих форм прояву у країнах, що розвиваються, де в силу украй низького рівня розвитку інвестиційних сегментів національних фінансових ринків широкого поширення набули операції напівлегального й неідентифікованого транскордонного вивезення капітальних активів; стрімко диверсифікуються фінансові трансакції у сегментах кептивних банків, мікрофінансування та мікрокредитування [2].

Що стосується масштабів діяльності тіньової банківської індустрії, то як свідчать дані, останні десятиліття характеризуються стрімким зростанням вартісного обсягу акумульованих нею активів. Тільки у період 2006–2020 рр. він збільшився увосьмеро – з 28 до 226,6 трлн дол. США, або з 54,1 до майже 270% глобального валового внутрішнього продукту.

Настільки стрімкий приріст капіталізації тіньового сегменту банківського сектору був обумовлений насамперед докорінними якісними трансформаціями, яких зазнає світовий банківський сектор з кінця 1990-х років. По-перше, слід відзначити динамічну транснаціоналізацію і мереживізацію економічної діяльності, а також системну глобалізацію виробничо-збутових ланцюгів. Зазначені процеси не тільки спричинили активну інтеграцію національних економік у транскордонні потоки капітальних активів, але й сформували у структурі світового фінансового ринку специфічні «ніші», де формується глобальний попит на послуги тіньового банкінгу та фінансові інструменти обслуговування тіньової економіки, а також забезпечується його розширене відтворення та диверсифікація самих тіньових структур.

По-друге, за умов динамічного глобального поширення інструментів структурованого фінансування традиційна банківська модель кредитування активно відходить від збереження банками на своїх балансах усіх виданих економічним суб'єктам кредитів до їх повного погашення та переходить до якісно нової моделі. Її сутність полягає у продажу чи передачі непогашених кредитних зобов'язань спеціальним позабалансовим структурам, котрі у більшості випадків засновані самими банківськими установами. Водночас процеси об'єднання у пули виданих банками позабалансовим структурам позичкового капіталу завершувались процедурами андеррайтингу та продажу боргових зобов'язань у формі цінних паперів, забезпечених активами, та іпотечних цінних паперів.

Завдяки зазначеним фінансовим продуктам у глобальній фінансовій системі не тільки виокремився такий автономний її сегмент як тіньовий банкінг, але й було сформовано потужний самопідтримувальний механізм передавання, розподілу і продажу банківськими установами ризиків, пов'язаних з кредитними операціями (дефолту, несплати процентів, зміни їх розміру тощо). У такий спосіб банки здобули практично необмежені можливості щодо «розблокування» власного капіталу та багаторазового його використання для випуску нових кредитів та без накладення на даний процес жодних обмежень щодо резервування власних капітальних активів.

По-третє, характеризуючи причини, котрі обумовили в останні десятиліття випереджальну структурну динаміку розвитку глобального тіньового банкінгу, не можемо не відзначити також значного загострення міжнародної конкуренції на світовому фінансовому ринку між банківськими і спеціалізованими небанківськими фінансовими інститутами; недоступності цілої низки легальних фінансових послуг для певних категорій позичальників з числа фізичних і юридичних осіб; загально невисокого рівня фінансової грамотності широких верств населення; зниження посередницької ролі банківських установ в якості фінансових посеред-

ників; а також значної диверсифікації суб'єктної структури глобальних кредитних ринків. Так, згідно даних фінансових рахунків країн єврозони, послаблення ролі банків у їх фінансовому посередництві з усією очевидністю окреслилися ще у кінці 2000-х років: якщо у 2009 р. частка банків становила 52% загального обсягу акумульованих фінансових активів (за ринковою вартістю) фінансових посередників даної групи держав [3, с. 9], то вже до третього кварталу 2020 р. вона зменшилась до 37%, запустивши в дію потужні стимули для динамічного розвитку тіньового банківського сегменту.

Що ж стосується диверсифікації суб'єктної структури глобальних кредитних ринків, то йдеться насамперед про активний пошук населенням та різними бізнес-структурами сфер більш прибуткового, порівняно з банківськими депозитами, вкладення своїх заощаджень і капітальних активів, а відтак – динамічну передислокацію останніх з банківських інституцій у різного роду пайові фонди, здатні запропонувати своїм клієнтам більш високі проценти на вкладений капітал. Є всі підстави стверджувати, що виокремлення у структурі глобальної фінансової системи автономного сегменту тіньового банкінгу стало закономірною реакцією фінансового ринку на зростаючий попит інституційних інвесторів різних країн на високоліквідні і низькоризикові активи, який не може бути задоволений лише на основі ринкового пропонування суверенних боргових цінних паперів [4]. Достатньо сказати, що тільки за період 2002–2020 рр. вартісний обсяг активів в управлінні різноманітних фондів збільшився з 26,8 до 103,1 трлн дол. США, а самі вони перетворились на головних споживачів інноваційних фінансових продуктів тіньового банкінгу, згенерованих на основі кредитної сек'юритизації та кредитних деривативів.

Вже до 2025 р. глобальна вартість активів в управлінні пайових фондів досягне, за оцінками фахівців PwC, відмітки у 145,4 трлн дол. США за щорічного темпу приросту на рівні 6,2% та найдинамічнішим очікуваним зростанням на ринках Латинської Америки та Азійсько-Тихоокеанського регіону [5]. При цьому на тлі активного зростання сегменту активного управління капіталом (яке досягне до 2025 р. відмітки 87,9 трлн дол. США, або 60% сукупної вартості капітальних активів в управлінні) експерти PwC прогнозують також суттєве розширення масштабів пасивного управління (до 36,6 трлн дол. США, або 25% вартості капіталу в управлінні фондів на кінець періоду) [5].

Зазначимо, що окрім різного роду фондів у процесі споживання фінансових продуктів тіньового банкінгу в останнє десятиліття активно включилася також ціла низка інституційних інвесторів насамперед в особі нефінансових корпорацій та компаній державного сектору. Володіючи великомасштабними тимчасово вільними готівковими коштами на рахунках, вони надають їх у розпорядження тіньової банківської системи під ліквідне забезпечення з метою тимчасового і надійного розміщення та отримання процентного доходу на умовах Репо. Зауважимо, що, незважаючи на збереження доволі відмінних характеристик фінансових посередників різних країн, що репрезентують сектор тіньового банкінгу, за критеріями кількісного складу, спеціалізації, функціональних компетенцій, організаційної й управлінської структури, його основною функцією є

трансформація ліквідності і термінів погашення боргових зобов'язань без доступу до джерел офіційної фінансової підтримки у формі ліквідності центральних банків та дисконтних кредитів, а також національних систем гарантування банківських вкладів. Інакше кажучи, матеріальною основою тіньового банкінгу є виконання посередницьких функцій у сфері кредитування домогосподарств і суб'єктів господарювання реального сектору економіки на основі використання альтернативних джерел фінансування, інноваційних фінансових інструментів і технологій, що створює якісно нові форми ліквідності. Таким чином, ключовими іманентними рисами тіньової банківської індустрії є трансформація ризиків, низька маржинальність, функціонування за наявності приватного чи публічного плеча, розподіл основних ризиків серед учасників операцій, висока схильність до залишкового ризику в силу нездатності до його самостійного абсорбування.

Зазначені риси та функціональна спеціалізація тіньової банківської індустрії власне й обумовлює специфіку суб'єктної структури її операторів, яка представлена на сьогодні фінансовими компаніями, хедж-фондами і взаємними фондами грошового ринку; спеціальними пайовими фондами, що інвестують у ринки ліквідності і державні цінні папери; структурованими інвестиційними продуктами і комерційними паперами (АВСР кондуйтами); угодами Репо і операціями позик цінними паперами; інструментами сек'юритизації і структурними інвестиційними фондами; інвестиційними банками й іпотечними компаніями [2]. Зокрема, з 183,7 трлн дол. США акумульованого тіньовим банківським сектором капіталу станом на початок 2019 р. (що становить 48,5% вартості глобальних фінансових активів) на страхові корпорації припадало 32,9 трлн (8,7%), пенсійні фонди – 35,6 трлн (9,4%), інші фінансові посередники – 114,3 трлн (30,2%), допоміжні фінансові компанії – 1 трлн (0,3% відповідно)

З огляду на величезний фінансовий капітал, сконцентрований в руках тіньових банківських установ, цілком закономірним є той факт, що саме на них в останні роки припадає до 80% загальної суми наданих позик глобальному корпоративному сектору.

Наголосимо, що сучасна кредитна діяльність операторів тіньової банківської індустрії відіграє надзвичайно важливу роль для функціонування глобального фінансового ринку з огляду на ту обставину, що трансформація термінів погашення / ліквідності, кредитне плече та недосконалі кредитні операції можуть спричинити значні структурні дисбаланси на фінансовому ринку, посилюючи у такий спосіб динаміку поширення кризових «інфекцій» у світовій економічній системі. Цілком природно, що у тих державах, де небанківські фінансові інститути відіграють значну роль у кредитному посередництві, тіньовий банкінг у більшості випадків виявляє недостатню стійкість до впливу зовнішніх фінансових шоків. Це суттєво сповільнює вхідні потоки кредитного капіталу у національні економіки, особливо у кризові періоди національних бізнес-циклів [6, с. 14] та свідчить про певну слабкість тіньового банкінгу щодо вирівнювання структурних дисбалансів світової фінансової системи під час криз та у процесі транскордонної передачі регіональних кризових «інфекцій».

На сьогодні кредитні активи тіньового банкінгу включають позики (або позичкові активи, до яких належать овердрафти, позики з розстрочкою платежу, кредити на купівлю та кредити для фінансування торговельних операцій), боргові цінні папери (векселі, облігації і комерційні папери) та готівку на депозит. Як показують дані, упродовж 2008–2020 рр. спостерігається стійке зростання кредитних і позичкових активів тіньового банкінгу з 145 до майже 233 трлн дол. США та з 20 до 115 трлн дол. США відповідно. Незважаючи на певне послаблення посередницької ролі традиційних банківських установ у функціонуванні глобального фінансового ринку, вони дотепер залишаються найважливішими постачальниками фінансування для тіньового банкінгу.

Як свідчать дані, у структурі його кредитного капіталу на банківські установи припадало у 2020 р. 63,1% (146,8 трлн дол. США) сукупної вартості кредитних активів (включаючи депозити) та 84,1% (96,2 трлн дол.) позичкових активів тіньового банківського сектору. Далі йдуть інші фінансові посередники – 23,2% (53,9 трлн дол. США) та 13,4% (15,3 трлн); страхові корпорації – 9,1% (21,3 трлн дол. США) та 2,3% (2,6 трлн дол.); пенсійні фонди – 4,6% (10,7 трлн дол. США) та 0,3% (0,3 трлн дол. відповідно). Принагідно відзначимо також, що кредитні активи банківських установ (включаючи депозити) зростають набагато швидше, аніж кредитні активи страхових корпорацій, пенсійних фондів та інших фінансових посередників, що підтверджує наявність тісного взаємозв'язку тіньового банкінгу з традиційною банківською індустрією.

Тут доречно нагадати, що тіньові банки своєю появою завдячують саме традиційним банківським установам, котрі у стремління знівелювати вплив на свою діяльність кредитних ризиків та підвищити загальний рівень прибутковості власної діяльності активно перейшли до створення і застосування структурованих фінансових інструментів. Не випадково, традиційні банківські установи нерідко виявляються глибоко «вбудованими» у тіньові банківські мережі, з одного боку, всебічно підтримуючи тіньовий банкінг у процесах трансформації ліквідності і термінів виконання боргових зобов'язань; а з другого – будучи активними інвесторами в емітовані тіньовими банками структуровані фінансові продукти. Водночас у сучасній міжнародній фінансовій практиці явно прослідковується і зворотна залежність традиційної банківської системи від фінансування тіньових банків, котрі разом з домогосподарствами, підприємницькими структурами та компаніями корпоративного сектору в останнє десятиліття стали одним з вагомих фінансових джерел фінансування та кредитування традиційних банків.

Звернімося до цифр: станом на тепер оптове фінансування тіньових банків в єврозоні стабільно становить близько 8% загального фінансування традиційної банківської системи; пенсійні фонди і страхові корпорації сукупно володіють 15% банківських облігацій єврозони; а інвестиційні фонди, фонди грошового ринку та інші фінансові посередники разом концентрують 24% європейського ринку. Зазначимо також, що найчастіше традиційні банки надають фінансування тіньовим банкам єврозони каналами позичкового капіталу, купівлі акційних та боргових цінних паперів, котрі становлять у сукупності близько 8% загальних активів тіньових банків [3, с. 51].

Натомість вартість депозитів, відкритих тінювими банками у кредитних інституціях єврозони, не перевищують нині 6% загальної вартості банківських зобов'язань; а між самими суб'єктами тінювого банкінгу також спостерігається доволі тісний взаємозв'язок і взаємовплив. Йдеться, зокрема, про те, що страхові корпорації до 25% своїх активів тримають в акційних інструментах інвестиційних фондів та значною мірою покладаються на фонди грошового ринку в управлінні власною ліквідністю [3, с. 51]. Своєю чергою, банківські установи та страхові корпорації також мають значні частки у капіталі компаній з управління активами та фінансових конгломератах. Так, з двадцяти п'яти найбільших у Європейському Союзі компаній з управління активами чотирнадцять належать банкам, а п'ять – страховим корпораціям [7].

Окрім того, близько 40% взаємних фондів в усьому світі управляються комерційними банками [8], а активи 38% хедж-фондів перебувають в управлінні фондів, афілійованих з фінансовими конгломератами [9]. Зазначені цифри засвідчують чітко виражений крос-секторальний та мережевий характер функціонування інститутів тінювого банкінгу, котрі у процесі трансформації кредитних зобов'язань, сек'юритизації та отримання фондування розбудовують багаторівневі зв'язки з комерційними банківськими установами, забезпечують довгострокові економічні вигоди усім фінансовим посередникам (страховим корпораціям, пенсійним та інвестиційним фондам, фондам грошового ринку тощо) та здійснюють ефективну оптимізацію ліквідності між материнськими компаніями та афілійованими установами.

Висновки. Фундаментальні процеси фінансового глобалізму в останні десятиліття справили потужний стимулюючий вплив на структурну динаміку тінювого банкінгу. Будучи тісно пов'язаним з традиційним банківським сектором каналами фондування та кредитування, він буквально за три десятиліття перетворився на невід'ємний структурний компонент глобального фінансового ринку, закріпивши за собою унікальну фінансову спеціалізацію у царині структурування фінансових продуктів, трансформації ліквідності і термінів виконання боргових зобов'язань. Це забезпечило значне підвищення ефективності фінансового посередництва у різноманітних сегментах світового грошового ринку та пом'якшення негативного впливу вимог пруденційного регулювання на рентабельність операцій у традиційній банківській системі. Оператори тінювої

банківської індустрії, володіючи значно більшими конкурентними перевагами порівняно з комерційними банками з причин набагато нижчих трансакційних витрат економічної діяльності та відсутності пруденційного регулювання з боку держави, доволі часто виявляються залученими в обслуговування сумнівних, а почасти й відверто тінювих економічних операцій своїх клієнтів. Останні активно використовують механізми тінювого банкінгу для виведення капіталу в офшорні зони, приховування бенефіціарів реалізовуваних угод, фінансування торговельних операцій сірого імпорту, ухилення від сплати податків, легалізації доходів, отриманих злочинним шляхом тощо. Використання тінювих банків у зазначених цілях є можливим з причин породжуваних ними системних ризиків фінансової діяльності: проциклічності діяльності; нерегульованого левериджу завдяки необмеженій емісії ліквідності та масштабним позабалансовим операціям по багаторазовій перезаставі боргових зобов'язань як механізму фондування глобальної фінансової системи; а також надмірної складності посередницьких кредитних ланцюгів та нетранспарентності процесу трансформації термінів виконання боргових зобов'язань. Глобальна індустрія тінювого банкінгу у сучасних умовах перебуває у процесі перманентних якісних модифікацій і трансформацій. Вони пов'язані як з впливом системи нормативно-правових, політичних, організаційно-економічних, соціокультурних, кон'юнктурних та інституційних чинників на рівні національних економік, так і зростаючими потребами економічних суб'єктів різних країн на структуровані фінансові продукти, що передбачають об'єднання у пули фінансових інструментів, наступну емісію на їх основі цінних паперів та продаж останніх з метою залучення фінансового капіталу. З метою недопущення системних фінансових криз, нівелювання проциклічності функціонування тінювого банківського сектору та попередження фінансових «заражень» каналами транскордонних фінансових операцій світова спільнота має вжити рішучих заходів у царині регулювання діяльності тінювих банків. Вони мають бути спрямовані на посилення регулювання чинних процедур сек'юритизації тінювих банків, діяльності пенсійних фондів та функціонування національних грошових ринків; реформування методів роботи рейтингових агентств; забезпечення координації і синхронізації регламентацій і нагляду на глобальному рівні, розбудови транспарентної системи страхування операцій та ін.

Список використаних джерел:

1. Financial Stability Board. Thematic review on the Implementation of the FSB Policy Framework for Shadow Banking entities. Financial stability Board. 2016.
2. Pozsar Z., Adrian T., Ashcraft A., Boesky H. Shadow banking. Federal Reserve Bank of New York Staff Reports. 2010. № 458. Available at: https://www.newyorkfed.org/medialibrary/media/research/staff_reports/sr458/pdf (accessed 19 June 2022).
3. Occasional Paper Series. Non-bank financial intermediation in the euro area: implications for monetary policy transmission and key vulnerabilities. European Central Bank. Revised December 2021.
4. Claessens S., Ratnovski L. What is Shadow Banking? IMF Working Paper / 14 / 25, 2014.
5. Global Assets under Management set to rise to \$145.4 trillion by 2025. PwC. Available at: <https://www.pwc.com/ng/en/press-room/global-assets-under-management-set-to-rise.html>
6. Global Monitoring Report on Non-Bank Financial Intermediation 2021. Financial Stability Board. 16 December 2021.
7. European Systemic Risk Board. *EU Non-bank Financial Intermediation Monitor*. 2020.
8. Ferreira M. A., Matos P., Pires P. Asset Management within Commercial Banking Groups: International Evidence. *The Journal of Finance*. 2018. Vol. 73. No. 5. P. 2181–2227.
9. Franzoni, F. and Giannetti, M. Costs and Benefits of Financial Conglomerate Affiliation: Evidence from Hedge Funds. *Journal of Financial Economics*. 2019. Vol. 134. Issue 2. P. 355–380.

Herasymova Yanina*Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman***DYNAMICS OF THE DEVELOPMENT OF GLOBAL SHADOW BANKING:
SCALE AND INSTITUTIONAL FORMATS**

Financial globalism, which is based on systemic and comprehensive processes of liberalization of the cross-border movement of capital assets, has acquired accelerated development dynamics in recent decades and is concentrated in a number of trends. Being closely connected with the traditional banking sector through funding and lending channels, it literally in three decades has turned into an integral structural component of the global financial market, securing for itself a unique financial specialization in the field of structuring financial products, transformation of liquidity and terms of debt obligations. Operators of the shadow banking industry, possessing significantly greater competitive advantages compared to commercial banks due to much lower transaction costs of economic activity and the absence of prudential regulation by the state. The use of shadow banks for the specified purposes is possible due to the systemic risks of financial activity generated by them: pro-cyclical activity; unregulated leverage due to unlimited issuance of liquidity and large-scale off-balance sheet operations on multiple re-collateralization of debt obligations as a funding mechanism for the global financial system; as well as the excessive complexity of intermediary credit chains and the non-transparency of the process of transformation of debt obligations. In order to prevent systemic financial crises, eliminate the procyclicality of the functioning of the shadow banking sector, and prevent financial "contagion" through the channels of cross-border financial transactions, the world community must take decisive measures in the area of regulating the activity of shadow banks. They should be aimed at strengthening the regulation of the current securitization procedures of shadow banks, the activities of pension funds and the functioning of national money markets; reforming the working methods of rating agencies; ensuring coordination and synchronization of regulations and supervision at the global level, building a transparent system of insurance operations, etc.

Key words: shadow banking, shadow economy, globalism, banks, cross-border financial operations.

JEL classification: F50, F52, F60
